

**МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСАГ ЗАХИРГАА, НУТАГ ДЭВСГЭРИЙН НЭГЖИЙГ ӨӨРЧЛӨХ АСУУДЛААР ИРГЭДИЙН САНАЛ
АВАХ ЖУРМЫН ТӨСӨЛД НУТГИЙН ЗАХИРГААНЫ БАЙГУУЛЛАГАД ХЭЛЭЛЦҮҮЛСЭН САНАЛЫН ТОВЬЁОГ**

№	Аймгийн нэр	Журмын зүйл заалт	Өөрчлөх санал	Саналыг тусгасан байдал
1.	АРХАНГАЙ АЙМАГ	2.3-р заалт	-Журмын 2.3 нэгжийг <u>татан буулгах</u> орон нутгийн суурьшил эрчимтэй буурсан /нийт оршин суугчдын 50 дээш хувь нь / гэж тусгах	Судалж үзэх
2.	БАЯН-ӨЛГИЙ АЙМАГ	3.5 Нутгийн иргэдийг оролцуулах зарчим: Нэгжийн өөрчлөлтийн төслийг иргэдэд мэдээлэх, саналыг авах, тусгах, зөвшилцөх, хэрэгжилтэд оролцуулах	Нутгийн иргэдийн эрх ашгийг хамгаалах зарчим гэж өргөн хүрээнд өөрчлөх.	Үндсэн хууль, Иргэний хуульд эрх ашгийг хамгаалахыг зохицуулсан байдаг.
3.		7.2 Нэгжийн өөрчлөлт хийгдсэний дараа иргэний болон бусад бүртгэлд өөрчлөгдөх зардлыг төрөөс хариуцна. Улсын бүртгэл, мэдээллийн санд өөрчлөлт хийх/ хаягийн бүртгэл, иргэний бүртгэл, үл хөдлөхийн бүртгэл, хаягжуулах/	Энэ заалт нь цаг үеэ олсон, журамд заавал тусгах асуудал тул хэвээр нь үлдээж батлуулах саналтай байна.	Оруулсан
4.	БАЯНХОНГОР АЙМАГ	6.2. Аймгийн ЗДТГ нь сум, баг, Нийслэлийн ЗДТГ нь дүүрэг, хороог өөрчлөх төсөлтэй холбогдох ажил, зохион байгуулалт, хүний нөөц, зардлын төсвийг холбогдох Агентлагуудаас авч хийх бөгөөд дээрх зардал нь төсөвт тусгагдсан байна. 6.4. Улсын хилийн сумыг өөрчлөхтэй холбоотой асуудлаар Батлан хамгаалах яам, Хил хамгаалах ерөнхий газраас санал авна.		Найруулга
5.	ДАРХАН-УУЛ АЙМАГ	1.2 Монгол Улсын Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгжийг (Хот , аймаг, сум, баг, нийслэл, дүүрэг, хороо) өөрчлөх хэрэгцээ шаардлагыг тодорхойлох, мэргэжлийн байгууллага болон иргэдийн саналыг авах, нөлөөллийн үнэлгээ хийх, өөрчлөх ажлыг зохион байгуулахад энэ журмыг баримтална.	Хот гэж оруулах	Хот, тосгоны эрх зүйн байдлын тухай хууль эцэслэн батлагдаагүй байна.
6.		2.6 Нэгжийг <u>шилжүүлэх</u> гэж бүс нутгийн хөгжлийн таталцалтай уялдуулж тухайн нэгжийг өөр аймагт хотын нутаг дэвсгэр, засаг захиргааны хувьд харьяалуулах;	ӨӨР АЙМАГ гэдэг дээр ХОТ гэж нэмэх ХАВСРАЛТАД улсын чанартай хот гэж оруулах	

7.	ОРХОН АЙМАГ	1.1 Энэ журмын зорилго Монгол Улсын Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн хүрээнд Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгжийг <u>өөрчлөх ажлыг</u> төлөвлөх, зохион байгуулах, оролцогч талуудын саналыг тусгахад чиглэнэ.	1.1 Энэ журмын зорилго нь Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгжийн <u>өөрчлөлтийг</u> төлөвлөх, зохион байгуулах, оролцогч талуудын саналыг тусгаж хэрэгжүүлэх харилцааг зохицуулахад оршино.	Найруулга авах
8.		2.4. Нэгжийг <u>нэгтгэх</u> гэж зэргэлдээх нэгжүүдийг нутаг дэвсгэр, засаг захиргааны хувьд нэгтгэх;	2.4 Нэгжийг <u>нэгтгэх</u> гэж зэргэлдээх нэгжүүдийг нутаг дэвсгэр, засаг захиргааны хувьд нэгтгэх шаардлага бодитой бий болсон	Авсан
9.		2.5 Нэгжийг <u>хуваах</u> гэж нутаг дэвсгэр, засаг захиргааны хувьд хуваах;	2.5. Нэгжийг <u>хуваах</u> гэж нутаг дэвсгэр, засаг захиргааны хувьд хуваах нөхцөл үүссэн	Авсан
10.		2.6 Нэгжийг <u>шилжүүлэх</u> гэж бүс нутгийн хөгжлийн таталцалтай уялдуулж тухайн нэгжийг өөр аймагт нутаг дэвсгэр, засаг захиргааны хувьд харьяалуулах;	2.6 Нэгжийг <u>шилжүүлэх</u> гэж бүс нутгийн хөгжлийн таталцалтай уялдуулж тухайн нэгжийг өөр аймагт нутаг дэвсгэр, засаг захиргааны хувьд харьяалуулах нөхцөл бүрэлдсэн	Авсан
11.		3.4 Үйлчилгээг дордуулахгүй байх: Төрийн суурь (эрүүл мэндийн анхан шатны тусламж, цэцэрлэг, бага сургууль, цагдаа,...) үйлчилгээг иргэдэд хүртээмжтэй, чанартай хүргэх;	3.4 Үйлчилгээг дордуулахгүй байх: Төрийн суурь (эрүүл мэндийн анхан шатны тусламж, цэцэрлэг, бага сургууль, цагдаа,...) үйлчилгээг иргэдэд хүртээмжтэй, чанартай хүргэх боломж нөхцөл нь хадгалагдах, сайжрах	
12.		3.6 Угсаатан зүй, өв соёлыг хамгаалах: Үндэстэн, угсаатны өвөрмөц шинжийн ондоошил-ижилсэл (ахуй, соёл, хэл, зан заншил нийтлэг болох) явцыг тэнцвэржүүлэх;	3.6 Угсаатан зүй, өв соёлыг хамгаалах: Үндэстэн, угсаатны өвөрмөц шинжийн ондоошил-ижилсэх (ахуй, соёл, хэл, зан заншил нийтлэг болох) явцыг хангах	ондоошил-ижилсэх явцыг харгалзах
13.		3.7 Төв сууринд үр ашиг, өгөөжтэй байх: Аймгийн төв, сумын төв, дүүргүүдийн дэд бүтэц, усан хангамж, цэвэрлэх байгууламж, хог хаягдлыг цэвэрлэх устгах байгууламж, газар ашиглалтын үр өгөөжийг нэмэгдүүлэх, хүний үйл ажиллагаанаас байгаль орчны эвдрэл, бохирдол үүсгэх хор хохирлыг бууруулах;	3.7 Төв сууринд үр ашиг, өгөөжтэй байх: Аймгийн төв, сумын төв, дүүрэг, баг, хорооны дэд бүтэц, усан хангамж, цэвэрлэх байгууламж, хог хаягдлыг цэвэрлэх устгах байгууламж, газар ашиглалтын үр өгөөжийг нэмэгдүүлэх, хүний үйл ажиллагаанаас байгаль орчны эвдрэл, бохирдол үүсгэх хор хохирлыг бууруулах;	авсан
14.		4.3.2 Орон нутгийн үйлдвэрлэл, үйлчилгээ; Хөдөө аж ахуй (мал аж ахуй, газар тариалан, ой, бусад); Боловсруулах үйлдвэр; Үйлчилгээ зэрэг тодорхой	4.3.2 Орон нутгийн үйлдвэрлэл, үйлчилгээ; Хөдөө аж ахуй (мал аж ахуй, газар тариалан, ой, бусад); Боловсруулах үйлдвэр; Үйлчилгээ	Найруулга, авсан

		бөгөөд хоршин ажиллах боломжтой байх (мезо түвшинд кластер үүсгэж байх; ДНБ-нд эзлэх болон оруулах хувь, хэмжээ тодорхой)	зэрэг нь тодорхой бөгөөд хоршин ажиллах боломжтой байх (мезо түвшинд кластер үүсгэж байх; ДНБ-нд эзлэх болон оруулах хувь, хэмжээ тодорхой)	
15.		5.1 Нэгжийн өөрчлөлтийн төслийг боловсруулах, хэлэлцэх, иргэдээс санал авах ажлыг зохион байгуулах үүрэг бүхий Ажлын хэсэг байгуулна. 5.2 Ажлын хэсгийг ИТХ зохион байгуулах бөгөөд бүрэлдэхүүнд нь ЗД-ийн дэргэдэх Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн нэгж болон холбогдох мэргэжлийн агентлагуудаас мэргэжилтэн оролцуулна. Шаардлагатай тохиолдолд Ажлын хэсгийн салбар комиссыг байгуулж болно.	5.1 Нэгжийн өөрчлөлтийн төслийг боловсруулах, хэлэлцэх, иргэдээс санал авах ажлыг зохион байгуулах үүрэг бүхий Ажлын хэсгийг ИТХ-аас байгуулж зохион байгуулна. 5.2 Ажлын хэсгийн бүрэлдэхүүнд Засаг даргын дэргэдэх Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн нэгж болон холбогдох мэргэжлийн агентлагуудаас мэргэжилтнүүдийг оролцуулна. Шаардлагатай тохиолдолд Ажлын хэсгийн дэргэд салбар комиссыг байгуулж болно.	Найруулга, авсан
16.		7.1 Нэгжийн өөрчлөлт хийгдэхээс өмнө тухайн орон нутгийн иргэдийн нийтлэг эрх ашиг, сонирхол зөрчигдөхөөс сэргийлж иргэдийн санаа бодлыг сонсох, нөлөөллийн үнэлгээг зохион байгуулна.	7.1 Нэгжийн өөрчлөлт хийхээс өмнө тухайн орон нутгийн иргэдийн нийтлэг эрх ашиг, сонирхол зөрчигдөхөөс сэргийлж иргэдийн санаа бодлыг сонсох, нөлөөллийн үнэлгээг зохион байгуулна.	Найруулга, авсан
17.		7.2 Нэгжийн өөрчлөлт хийгдсэний дараа иргэний болон бусад бүртгэлүүд өөрчлөгдөх зардлыг төрөөс хариуцна. Улсын бүртгэл, мэдээллийн санд өөрчлөлт хийх (хаягийн бүртгэл, иргэний бүртгэл, үл хөдлөхийн бүртгэл, хаягжуулт).	7.2 Нэгжийн өөрчлөлтийн дараа иргэний болон бусад бүртгэлүүд өөрчлөгдөх зардлыг төрөөс хариуцна. Улсын бүртгэл, мэдээллийн санд өөрчлөлт хийх (хаягийн бүртгэл, иргэний бүртгэл, үл хөдлөхийн бүртгэл, хаягжуулт).	Найруулга, авсан
18.		Хавсралт 2.	12. Үндэс угсаа, зан заншлын уламжлалт соёлыг хадгалж байгаа эсэх	
19.	ОРХОН АЙМАГ Баян-Өндөр сумын ИТХ	8.2. Санал хураалтад тухайн нутагт байнга оршин суугч, сонгуулийн насны иргэдийн олонх (51 хувиас дээш) оролцсон бол санал авах ажлын үр дүнг хүчинтэйд тооцно.	Санал хураалтад тухайн нутаг дэвсгэрт байнга оршин суудаг нийт өрх тутмын (51 хувиас дээш) оролцсон бол санал авах ажлын үр дүнг хүчинтэйд тооцно (Монгол Улсын Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай	Судалж үзэх

			/шинэчилсэн найруулга/ хуулийн 32.6 дахь заалттай уялдуулах)	
20.		8.3. Нэгжийн өөрчлөлтөд зөвхөн нэг нэгж хамрагдах тохиолдолд 66 хувиас (2/3) дээш саналыг хүчинтэйд тооцно	Нэгжийн өөрчлөлтөд зөвхөн нэг нэгж хамрагдах тохиолдолд нийт оролцсон өрхийн 51 хувиас дээш өрхийн тоогоор хүчинтэйд тооцно (Монгол Улсын Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай /шинэчилсэн найруулга/ хуулийн 32.6 дахь заалттай уялдуулах)	Судлах, найруулга
21.				
22.		НЭМЭЛТ САНАЛ	7.1.1.2. , 7.1.2.1., 7.1.2.2. заалтууд дахь ИНТ гэсэн товчилсон нэрийг тодорхой болгох	ИНХ засах
23.		3.2 Байгаль газар зүй, алслал: Бүс нутгийн байгаль, уул нурууд болон голын ай сав, байгалийн нөөц, төвөөс алслагдсан байдал зэргийг тэнцвэржүүлэх	хүн амын тоо гэж нэмэх	Хүн амын тоо тусгагдсан
24.		5.2-т Ажлын хэсгийг ИТХ зохион байгуулах бөгөөд бүрэлдэхүүнд нь 3Д-ийн дэргэдэх Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн нэгж болон холбогдох мэргэжлийн агентлагуудаас мэргэжилтэн оролцуулна. Шаардлагатай тохиолдолд Ажлын хэсгийн салбар комиссыг байгуулж болно	Ажлын хэсэгт Багийн Засаг дарга нар гэж нэмэх	Авах
25.	ДОРНОД АЙМАГ	Байр суурь: Энэхүү журмын нэр нь “.... өөрчлөх асуудлаар иргэдийн санал авах журам” гэсэн атлаа агуулга, журмаар зохицуулагдахаар тусгасан харилцааны хувьд нэгжийг өөрчлөөд, өөрчилсөнтэй холбоотой иргэний бүртгэлийн өөрчлөлтийн зардлыг хэн хариуцах гэх мэт үргэлжилсэн харилцааг зохицуулахаар тусгасан байна. 7.1.6, 7.2, харна уу. Мөн иргэдийн санал авах харилцааг зохицуулна гэж боловсруулсан энэхүү журмын төсөлд авсан санал асуулгын үр дүн нь эцсийн шийдвэр байх мэтээр ойлгогдох заалт 9.1.5-д багтсан байна. Өөрөөр хэлбэл 9.1.5-д “Нэгжийн өөрчлөлтийн шийдвэрийг холбогдох байгууллагад уламжлах ажлыг санаатайгаар хоцроох” гэж заасан нь дээр дурдсанаар ойлгоход хүргэж байна. Хэдийгээр энэхүү журмын төсөлд тусгасан зохицуулах шаардлагатай харилцаа нь Монгол улсын Засаг захиргаа нутаг дэвсгэрийн нэгжийг шинэ үеийн хөгжлийн загварт нийцүүлэн өөрчлөн зохион байгуулахад түлхэц болохуйц асуудал боловч <u>боловсруулалтын хувьд эргэн харах зайлшгүй шаардлага байна гэж үзлээ.</u> Учир нь энэ журмаар зохицуулах харилцаа нь нэн чухал, ач холбогдол бүхий өргөн агуулгатай юм.		Төслөөс санал болгосон журмын нэрээс боловсруулсан уг журмын агуулга өргөн хүрээтэй болсон.

26.		<i>Хэрлэн сумын ИТХ-ын төлөөлөгч Д.Ганбаяр:</i> 2.2. Нэгжийг шинээр байгуулах гэж тухайн орон нутагт иргэдийн суурьшил эрчимтэй нэмэгдсэн (энэ нь цаашид үргэлжлэх хандлагатай болсон);	гэснийг “Нэгжийг шинээр байгуулах гэж тухайн орон нутагт иргэдийн суурьшил эрчимтэй нэмэгдсэн (энэ журмын 4.2.1-т заасан хувиас дээш нэмэгдэж цаашид үргэлжлэх хандлагатай болсон);” гэж	Найруулга
27.		<i>Хэрлэн сумын ИТХ-ын төлөөлөгч Д.Ганбаяр:</i> 3.3. Нутаг дэвсгэрийн зарчим: Нэгжүүдийн нутаг дэвсгэр давхцахгүй байх буюу тухайн аймгийн нутаг дэвсгэрт зөвхөн өөрийн харьяаны сум, баг, суурин; нийслэлийн нутаг дэвсгэрт өөрийн харьяаны дүүрэг, хороо, хэсэг байна (Ө.х: Аймаг, сум алгассан байдлаар сум, дүүргийг байгуулахгүй) гэснийг	“Нэгжүүдийн нутаг дэвсгэр давхцахгүй байх буюу тухайн сумын нутаг дэвсгэрт зөвхөн өөрийн харьяаны баг, суурин; гэж нэмээд тухайн аймгийн нутаг дэвсгэрт зөвхөн өөрийн харьяаны сум” гэж өөрчлөх	Найруулга
28.		5.2-р заалт <i>Хэрлэн сумын ИТХ-ын төлөөлөгч Д.Ганбаяр:</i>	5.2 “Ажлын хэсгийг аймаг, нийслэлийн ИТХ зохион байгуулах бөгөөд бүрэлдэхүүнд нь 3Д-ийн дэргэдэх Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн нэгж болон холбогдох мэргэжлийн агентлагуудаас мэргэжилтэн оролцуулна. Шаардлагатай тохиолдолд Ажлын хэсгийн салбар комиссыг байгуулж болно.” гэж өөрчлөх	Найруулга
29.		5,3-р заалт	5,3. “Нэгжийн өөрчлөлтийн төслийг хэлэлцэх, санал авахдаа эрх ашиг нь аливаа байдлаар хөндөгдөж байгаа зэргэлдээх нэгжийн төлөөллийг ажлын хэсэгт оролцуулна.” гэж өөрчлөх,	Найруулга
30.		7.1.7. Шийдвэрийг ЗГ-ын Хэрэг эрхлэх газарт хүргүүлнэ	“Санал, асуулгын дүнг Засгийн газрын хэрэг эрхлэх газарт хүргүүлнэ. гэж өөрчлөх,	Найруулга
31.		9.1.5. Нэгжийн өөрчлөлтийн талаарх шийдвэрийг холбогдох байгууллагад уламжлах ажлыг санаатайгаар хоцроох;	“Санал асуулгын дүнг холбогдох байгууллагад хүргүүлэх ажлыг санаатайгаар хоцроох эсхүл дүнг санаатайгаар өөрчилсөн бол” гэж өөрчлөх,	Найруулга
32.		<i>Сэргэлэн сумын ИТХ-аас гаргасан санал:</i> 3.1 тухайн сум дүүргийн хүм ам сүүлийн байнга буурч 2000 мянгаас дотогш орсон бол		Тусгах
33.		<i>Сэргэлэн сумын ИТХ-аас гаргасан санал:</i> 3.2 хүн амын тоо эрчимтэй буурсан тул нийт иргэдээр нэгтгэх, татан буулгах талаар хэлэлцүүлэх		Тусгах
34.		<i>Цагаан-Овоо сумын ИТХ-аас гаргасан санал:</i>		Тусгах

		- Нэгжийг өөрчлөх асуудлыг голлон боловсруулж, зохион байгуулах байгууллага нь Засгийн газар байна. - Харин иргэдээс саналыг нь авах ажлыг ИТХ зохион байгуулах үүрэг хүлээх бөгөөд санал авах, үр дүнг тооцох журмыг УИХ тогтооно. -Нэгжийг өөрчлөх асуудлаар иргэд санал тавих, Засгийн газар санаачлах -50 км дотор хиллэдэг сумдыг нэгтгэх		
35.	СЭЛЭНГЭ АЙМАГ	6.1. ЗГ-ын ХЭГ нь аймаг, орон нутгийн зэрэглэлтэй хотыг өөрчлөх төсөлтэй холбогдох ажил, зохион байгуулалт, бүтэц, хүний нөөц, зардлын төсвийг Яам, агентлагуудаас (БХЯ, ЭМЯ, БШУЯ, ГХГЗЗГ гэх зэрэг) авч, нэгтгэнэ.	Засаж найруулах хувилбар: ЗГ-ын ХЭГ нь аймаг, орон нутгийн зэрэглэлтэй хотыг өөрчлөх төслийг яам, агентлагуудад хүргүүлэн төсөлтэй холбогдох ажил, зохион байгуулалт, бүтэц, хүний нөөц, зардлын төсвийн тооцоог авч нэгтгэнэ.	найруулга
36.		6.2. Аймгийн ЗДТГ нь сум, баг, Нийслэлийн ЗДТГ нь дүүрэг, хороог өөрчлөх төсөлтэй холбогдох ажил, зохион байгуулалт, хүний нөөц, зардлын төсвийг холбогдох Агентлагуудаас авч, нэгтгэнэ.	/Дээрхтай адил агуулгаар найруулах/	найруулга
37.		6.3. Нэгжийн өөрчлөлтэй холбогдох төслийг санаачлагч байгууллага хийнэ. (Хавсралт1).	/Ямар байгууллага санаачилж болох талаар журамд тодорхой тусгах/	ЗЗНДТУТХ-д байгаа заалт
38.		7.1.2 Иргэдийн санаа бодлыг дараах байдлаар урьдчилан авна. Үүнд: 7.1.2.1 Өөрчлөлтийн төсөлтэй холбоотой сум, багийн иргэдийн санаа бодлыг ИТХ, ИНТ-аар хэлэлцэж, дэмжсэн болон эс дэмжсэн учир шалтгаан; шийдвэр гарснаар бий болох өөрчлөлт, эрсдэл, зардалтай холбоотой санаа бодлыг сонсож, албажуулна . Үүнийг нөлөөллийн шинжилгээнд тусгана. 7.1.2.2 Өөрчлөлтийн төсөлтэй холбоотой дүүрэг, хорооны иргэдийн санаа бодлыг ИТХ, ИНТ болон цахимаар хэлэлцэж, дэмжсэн болон эс дэмжсэн учир шалтгаан; шийдвэр гарснаар бий болох өөрчлөлт, эрсдэл, зардалтай холбоотой санаа бодлыг сонсож, албажуулна . Үүнийг нөлөөллийн шинжилгээнд тусгана		Найруулга
39.				
40.				

Нэмэлт санал

№	Аймгийн нэр	Журмын зүйл заалт	Нэмэлт санал	Саналыг тусгасан байдал
41.	Баянхонгор аймаг		Нэгжийн өөрчлөлттэй холбоотойгоор аймаг дундын болон сум дундын отрын бүсийн асуудлууд, Улсын болон аймгийн, сумдын тусгай хамгаалалттай газар нутгийн асуудлуудыг хэрхэн зохицуулах асуудлаар заалт оруулах	ЗГ-ын хүрээнд шийдвэрлэх
42.	Орхон аймаг		Орхон аймаг, Дархан-Уул зэрэг хүн амын нягтаршил ихтэй аймгийн төвийн сумуудад нэгжийг өөрчлөх асуудлаар тусгайлсан журам боловсруулах талаар нэмж тусгах.	
43.	СҮХБААТАР АЙМАГ		Аймгийн төв болон улсын зэрэглэлтэй хотуудын хилийн цэсийн асуудал өнгөрсөн бүх цаг хугацаанд тодорхойгүй явж ирснээс шалтгаалан өнөөг хүртэл маргаан дагуулсаар явж ирлээ. Иймд ЗЗНДНТУТ шинэ хуулийг дагалдан гарах хууль эрх зүйн баримт бичигт энэ асуудлыг бүрэн шийдсэн шийдлийг тодорхой тусгаж эцэслэн шийдвэрлэх шаардлагатай.	ЗГ ХЭГ, УИХ-д уламжилж “Аймаг, нийслэл, хот, сум, дүүргийн хилийн цэс, баг, хорооны хилийн заагийг шинэчлэн бататгах журам” боловсруулж, баталж, хэрэгжүүлэх
44.			Шинэчлэн найруулсан Засаг захиргаа нутаг дэвсгэрийн нэгж түүний удирдлагын тухай хуулийн 14 дүгээр зүйлийн 14.1. Аймаг, сум, нийслэл, дүүргийн хилийн цэсийг Засгийн газрын өргөн мэдүүлснээр Улсын Их Хурал батална гэсэн заалтын хүрээнд аймгийн төвийн орших /байрлах/ газар нутаг нь одоогийн хилийн цэсээр ямар сумдад байгаагаас үл хамааран тухайн сумдын хилийн цэсийг шинэчлэн тогтоож, аймгийн төвийг өөрийн газар нутагтай болгож шийдвэрлэх	
45.			Малын тоо толгойн албан татварын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.3. Малчны амьжиргааг дэмжих зорилгоор малчны өмчилж байгаа малын тоо толгойноос хамааран ногдох албан татварын хэмжээг 0 төгрөг байхаар тогтоож болно гэж хуульчилсан бөгөөд төрийн байгууллагууд өөрсдийн туслах аж ахуйн малыг малын тоо толгойн татвараас чөлөөлүүлэх санал ирүүлж байгааг харгалзан үзэх зохицуулалт оруулах.	Энэ нь тус журамд хамаарахгүй
46.	ДУНДГОВЬ АЙМАГ		Энэ журмын өөрчлөлтөөр сумдын хилийн цэсийг тодорхой болгож өгөх хэрэгтэй байна, сүүлийн үед нутаг, бэлчээр, худаг усны маргаан малчдын дунд их гарч байна, нутгийн ахмадууд сумын нутаг багасаад байна, орчин үеийн тоног төхөөрөмжөөр хэмжилт хийж зааг, хил гортигийг наашлуулсан гэдэг асуудлыг ярьдаг, ийм учраас улсын хэмжээнд хэдэн оны зургийг баримталж байгаа, өөр бусад үндэслэлээ тодорхой тайлбарлаж таниулах ажлыг зохион байгуулах хэрэгтэй байх, Сумууд газар нутгийн хэмжээгээ	ЗГ ХЭГ, УИХ-д уламжилж “Аймаг, нийслэл, хот, сум, дүүргийн хилийн цэс, баг, хорооны хилийн заагийг шинэчлэн бататгах

		тэлэх сонирхолтой байхаас биш, газар нутгаасаа өгөх газар байхгүй байхаа.	журам” боловсруулж, баталж, хэрэгжүүлэх
47.		Монгол Улс, аймгийн хэтийн хөгжлийн бодлогын баримт бичигтээ тулгуурлан сум хэдэн хүн амтай байх, баг хэдэн хүн амтай байхыг тогтоогоод өгчихмөөр санагддаг. Хүн ам нь цөөрөөд сум, багийн статусаа хадгалж чадахгүй бол аймаг дотроо бусад сум, багтай нэгтгэдэг байвал ямар байдаг юм бол	Нэгжийн жишиг хэмжээ, шалгуур үзүүлэлтийг батлах тухай
48.		Аймаг, сумын хилийн цэс, нутгийн заагийг өөрчлөхдөө иргэдийн олон арван жилээр уламжлагдан нутагшиж ирсэн газар нутгийг тухайн иргэдийн оршин байгаа харьяаллын дагуу болоод тэдний эрх ашгийг давуу эрхтэйгээр хүндэтгэн үзэж шийдвэрлэх	Тусгасан
49.		Тухайн сумын иргэдийн саналыг үндэслэх	Тусгасан
50.		Шилжилт хөдөлгөөний урсгалыг хөдөө орон нутаг руу чиглүүлэх бодлого баримтлах, цөөн хүн амтай /1500-2000 хүн амтай/ сумдад шилжин ирж суурьших иргэдэд тусгайлсан дэмжлэг үзүүлэх саналыг тодорхой тусгах, ингэснээр хүн ам нэмэгдсэнээр орон нутаг хөгжинө гэж үзэж байна.	Тусгайлсан бодлого, журам